

EMERYTURY Z ZUS PODLEGAJĄCE KOORDYNACJI WSPÓLNOTOWEJ

Osoby pracujące i podlegające ubezpieczeniom społecznym w Polsce, w związku z osiągnięciem wieku emerytalnego, mogą nabyć prawo do emerytury z ZUS, o ile spełnią warunki określone w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹. Warunki nabycia prawa do emerytury z ZUS oraz zasady obliczania jej wysokości zostały omówione w odrębnej ulotce informacyjnej, pt. *Emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, która jest dostępna w każdej jednostce ZUS.

Jeżeli osoby zainteresowane pracowały również za granicą w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii, albo mieszkają bądź mieszkali w tych państwach, mogą być objęte wspólnotową koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

Unijne przepisy o koordynacji dotyczą osób migrujących zarobkowo w obrębie państw członkowskich (patrz: s. 2). Celem tych przepisów jest m.in. ułatwienie wymienionym osobom nabycia uprawnień do emerytur i rent oraz pobierania świadczeń z państw członkowskich.

Do kogo skierowana jest ulotka?

Niniejsza ulotka przeznaczona jest dla **osób, które skorzystały z prawa do swobodnego przemieszczania się w obrębie Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Szwajcarii** i które:

¹ Dziennik Ustaw nr 39 z 2004 r., poz. 353 z późniejszymi zmianami.

- mieszkają za granicą w państwach członkowskich i ubiegają się o emeryturę z ZUS na podstawie okresów pracy (ubezpieczenia) przebytych wyłącznie w Polsce,
- ubiegają się o emeryturę z ZUS na podstawie okresów pracy (ubezpieczenia) przebytych w Polsce oraz za granicą w innych państwach członkowskich,
- mieszkają za granicą w państwach członkowskich i chciałyby otrzymywać przysługującą im emeryturę z ZUS w państwie zamieszkania.

W których państwach obowiązuje wspólnotowa koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego?

Wspólnotowa koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego obowiązuje w **państwach członkowskich Unii Europejskiej**, którymi są: Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania oraz Włochy.

Dla celów koordynacji za państwa członkowskie uznaje się również **kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego** nienależące do Unii Europejskiej: Islandię, Liechtenstein i Norwegię, a także **Szwajcarię**. Na państwa te rozciągnięto obowiązywanie wspólnotowych przepisów o koordynacji.

Wymienione wyżej państwa nazywane są dalej „państwami członkowskimi”.

Kto korzysta ze wspólnotowej koordynacji w zakresie emerytur?

- Ze wspólnotowej koordynacji w zakresie emerytur korzystają:
- obywatele państw członkowskich (w tym obywatele polscy),
 - uchodźcy, bezpaństwowcy (czyli osoby niemające obywatelstwa żadnego z państw) oraz obywatele państw trzecich, tj. państw niebędących państwami członkowskimi, o ile zamieszkują na terytorium któregoś państwa członkowskiego (koordynacją nie są jednak objęci obywatele państw trzecich zamieszkali w Danii, Islandii, Liechtensteinie, Norwegii lub w Szwajcarii).

Regulacje z zakresu koordynacji dotyczą osób, które podlegały ubezpieczeniom społecznym w państwach członkowskich, wykonując szeroko rozumianą aktywność zawodową – w szczególności jako pracownicy, osoby prowadzące działalność na własny rachunek, osoby pracujące na podstawie umów cywilnoprawnych – lub na podstawie innych tytułów do ubezpieczeń społecznych.

Równe traktowanie

Zgodnie z zasadą równego traktowania, osoba korzystająca ze wspólnotowej koordynacji powinna być traktowana w każdym państwie członkowskim tak samo jak obywatele tego państwa – zarówno wtedy, gdy ubiega się o emeryturę w tym państwie, jak i w trakcie pobierania już nabytego świadczenia emerytalnego.

Zabroniona jest więc np. dyskryminacja obywatela polskiego przy ubieganiu się o świadczenia emerytalne w Wielkiej Brytanii, Francji, czy Szwecji.

Emerytura dla osób posiadających okresy ubezpieczenia w Polsce oraz w innych państwach członkowskich

- ▶ **Ustalenie prawa do emerytury w każdym z państw członkowskich, w którym osoba była ubezpieczona**

Unia Europejska nie ustanowiła dotychczas jednego ponadpaństwowego systemu zapewniającego emerytury. Każde państwo członkowskie samodzielnie decyduje, komu i po spełnieniu jakich warunków zapewnia emeryturę w razie osiągnięcia wieku emerytalnego.

Osoba, która pracowała i podlegała ubezpieczeniom w Polsce oraz w innych państwach członkowskich, emeryturę **może uzyskać zarówno z Polski, jak i z każdego innego państwa członkowskiego**, w którym była ubezpieczona, o ile spełnia warunki wymagane w tych państwach.

Jeśli więc o emeryturę ubiega się osoba posiadająca okresy pracy (ubezpieczenia) w Polsce oraz w innych państwach członkowskich,

np. w Holandii, Grecji i Norwegii, ustalenia uprawnień do emerytury dokonują równolegle instytucje ubezpieczeniowe każdego z tych państw.

W przypadku spełnienia warunków wymaganych do uzyskania emerytury w kilku państwach członkowskich, których ustawodawstwu podlegała osoba zainteresowana, możliwe jest pobieranie emerytur z kilku państw.

► **Uwzględnianie zagranicznych okresów ubezpieczenia**

Jeżeli osoba zainteresowana uzyskaniem prawa do emerytury w jednym państwie członkowskim nie posiada okresu ubezpieczenia (zamieszkania) wymaganego do uzyskania tego świadczenia, wówczas dla przyznania emerytury uwzględnia się (dolicza, sumuje), o ile to konieczne, również zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte przez tę osobę we wszystkich innych państwach członkowskich.

Jeśli zatem np. 65-letni mężczyzna, urodzony przed 1 stycznia 1949 r., ubiegający się o emeryturę z ZUS nie posiada 25-letniego okresu ubezpieczenia w Polsce (okresu składkowego i nieskładkowego) wymaganego do uzyskania tej emerytury zgodnie z polskimi przepisami, wówczas ZUS uwzględni (zsumuje) również zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte przez niego w innych państwach członkowskich (np. w Austrii, Niemczech, czy Irlandii) i sprawdzi, czy po doliczeniu okresów zagranicznych mężczyzna ten spełnia warunki do przyznania emerytury w Polsce.

Należy pamiętać, że zagraniczne okresy zamieszkania mogą zostać uwzględnione przez ZUS dla celów emerytalnych tylko wtedy, gdy prawo państwa, w którym dana osoba przebyła takie okresy, uzależnia przyznanie emerytury od okresu zamieszkania na terytorium tego państwa (tak jest np. w Danii, czy też w Szwecji).

► **Proporcjonalne obliczenie emerytury ustalonej z uwzględnieniem zagranicznych okresów ubezpieczenia**

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury w danym państwie członkowskim konieczne jest uwzględnienie zagranicznych okresów ubezpieczenia (zamieszkania) przebytych przez daną osobę w innych państwach członkowskich, to wysokość emerytury oblicza się w następujący sposób:

- w pierwszej kolejności instytucja państwa ustalającego emeryturę oblicza teoretyczną (pełną) kwotę emerytury, jaka przysługiwałaby danej osobie, gdyby wszystkie jej okresy ubezpieczenia (zamieszkania) zostały przebyte w państwie ustalającym świadczenie,
- następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, instytucja ta oblicza rzeczywistą (częściową) kwotę emerytury, odpowiadającą stosunkowi okresów ubezpieczenia przebytych w państwie ustalającym świadczenie do sumy okresów ubezpieczenia przebytych we wszystkich branżach pod uwagę państwach członkowskich.

Tak obliczona kwota emerytury proporcjonalnej stanowi kwotę świadczenia należną osobie zainteresowanej.

Jeżeli np. mężczyźni, urodzonemu przed 1 stycznia 1949 r., ZUS ustalił emeryturę na podstawie 15 lat jego polskich okresów ubezpieczenia oraz po uwzględnieniu 10 lat okresów ubezpieczenia w Niemczech, polska emerytura obliczona zostanie w następujący sposób:

- *najpierw ZUS obliczy kwotę teoretyczną (pełną) emerytury, jaką zainteresowany uzyskałby, gdyby łączny okres ubezpieczenia wynoszący 25 lat (w Polsce i w Niemczech) został przebyty w Polsce,*
- *następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, zostanie obliczona przez ZUS rzeczywista (częściowa) kwota emerytury, odpowiadająca stosunkowi polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i niemieckich okresów ubezpieczenia; w tym przypadku będzie to 15/25 kwoty teoretycznej, ponieważ osoba zainteresowana posiada w Polsce 15-letni okres ubezpieczenia, natomiast łącznie, w Polsce i w Niemczech, ma 25-letni okres ubezpieczenia. W efekcie ZUS przyzna osobie zainteresowanej ustaloną w ten sposób proporcjonalną emeryturę.*

► **Obliczanie emerytury ustalonej bez konieczności uwzględnienia zagranicznych okresów ubezpieczenia**

Jeżeli do uzyskania prawa do emerytury w danym państwie członkowskim nie jest konieczne uwzględnienie zagranicznych okresów ubezpieczenia (zamieszkania), przebytych przez osobę zainteresowaną w innych państwach członkowskich, wówczas wysokość emerytury obliczana jest wyłącznie na podstawie okresów ubezpieczenia w państwie ustalającym emeryturę (emerytura krajowa), z pominięciem okresów zagranicznych przebytych w innych państwach członkowskich.

Jednakże oblicza się dodatkowo kwotę emerytury, jaka przysługiwałaby na podstawie łączonych okresów ubezpieczenia (kwotę emerytury proporcjonalnej), i gdyby okazało się że byłaby ona wyższa od kwoty emerytury obliczonej za wyłącznie własne okresy ubezpieczenia (emerytury krajowej), to osobie zainteresowanej przyznawana jest emerytura proporcjonalna.

W przypadku przyznania emerytury np. kobiecie, urodzonej przed 1 stycznia 1949 r., posiadającej 20-letni okres ubezpieczenia w Polsce (wystarczający do nabycia prawa do emerytury), mającej jednak również 2-letni okres ubezpieczenia w Szwecji i 3-letni okres ubezpieczenia w Wielkiej Brytanii, ZUS obliczy wysokość jej świadczenia w następujący sposób:

- *z jednej strony obliczy emeryturę na podstawie wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia, wynoszącego 20 lat,*
- *z drugiej strony obliczy emeryturę proporcjonalną, na podstawie sumy okresów ubezpieczenia w Polsce, w Szwecji i w Wielkiej Brytanii, wynoszącej 25 lat, tj. najpierw obliczy teoretyczną kwotę emerytury na podstawie 25-letniego łącznego okresu ubezpieczenia w tych trzech państwach członkowskich, a następnie obliczy emeryturę proporcjonalną, która w omawianym przypadku stanowi $20/25$ kwoty teoretycznej,*
- *następnie ZUS porówna kwoty ustalone w każdym z wariantów i przyzna świadczenie korzystniejsze dla osoby zainteresowanej.*

► Okresy ubezpieczenia krótsze niż 1 rok

Jeżeli osoba posiada w jednym z państw członkowskich, w których pracowała (była ubezpieczona) okresy ubezpieczenia (zamieszkania) wynoszące mniej niż rok, w państwie tym nie ustala się jej prawa do emerytury, jeżeli przepisy tego państwa nie przewidują przyznawania emerytury z tytułu tak krótkiego okresu ubezpieczenia. Okres ten jednak nie przepada, bowiem w razie przyznania emerytury przez instytucję innego państwa członkowskiego jest ona zobowiązana uwzględnić także ten krótki okres przy obliczaniu wysokości świadczenia.

Jeśli zatem osoba ubiegająca się o emeryturę, oprócz okresów pracy (ubezpieczenia) w Polsce, posiada także okres ubezpieczenia krótszy niż rok przebyty na Litwie, z tytułu którego na podstawie przepisów litewskich nie przysługuje emerytura lub renta, to w razie przyznania emery-

tury w Polsce ZUS uwzględni w wysokości świadczenia także ten litewski okres ubezpieczenia.

► **Pobieranie przez emeryta ZUS emerytur i rent zagranicznych**

W przypadku gdy osoba, której ustalono prawo do emerytury z ZUS pobiera również emeryturę lub rentę z innego niż Polska państwa członkowskiego, to fakt pobierania tych świadczeń nie powoduje zmniejszenia ani zawieszenia prawa do emerytury z ZUS.

Emerytura dla osób zamieszkałych w innych niż Polska państwach członkowskich posiadających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia

W przypadku, gdy osoba zainteresowana uzyskaniem emerytury posiada wyłącznie okresy ubezpieczenia (pracy) w Polsce, natomiast mieszka za granicą w innym państwie członkowskim, ustalenia uprawnień do emerytury dokonuje wyłącznie polska instytucja właściwa, czyli instytucja, która jest zobowiązana do rozpatrzenia w Polsce danego wniosku (odpowiednio ZUS albo KRUS, albo jeden z organów emerytalno-rentowych tzw. służb mundurowych).

Osoba taka może uzyskać emeryturę w Polsce, o ile spełnia warunki wymagane do nabycia tego świadczenia, określone w polskich przepisach prawnych.

Podstawa wymiaru emerytury dla osób posiadających – oprócz polskich okresów – również zagraniczne okresy ubezpieczenia

Podstawę wymiaru emerytury na tzw. starych zasadach² – dla osoby posiadającej, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, również zagraniczne okresy ubezpieczenia, przebyte w innych państwach członkowskich – stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed dniem 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu 10 ko-

² Dotyczy osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. oraz niektórych osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. a przed dniem 1 stycznia 1969 r.

lejnych lat kalendarzowych, wybranych przez osobę zainteresowaną z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany złożył wniosek o emeryturę. Przy ustalaniu wymienionych 10 lat kalendarzowych nie uwzględnia się tych lat, w których ubezpieczony przez cały rok pozostawał w ubezpieczeniu za granicą w państwach członkowskich.

Jeżeli w okresie 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok złożenia wniosku o emeryturę zainteresowany nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru emerytury stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą w państwie członkowskim.

Na wniosek osoby zainteresowanej podstawę wymiaru emerytury stanowić może także przeciętna podstawa wymiaru składki, na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu 20 lat kalendarzowych, przypadających przed rokiem złożenia wniosku o emeryturę, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym w Polsce.

Szczególne zasady ustalania emerytur wynikające z polsko-niemieckiej umowy z 1975 r.

W stosunkach polsko-niemieckich, obok przepisów wspólnotowych dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, nadal jest stosowana polsko-niemiecka umowa z 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym.

Zgodnie z postanowieniami tej umowy, osobom, które posiadają okresy ubezpieczenia przebyte również w drugim państwie przed dniem 1 stycznia 1991 r. i które po dniu 31 grudnia 1990 r. nie przesiedliły się do drugiego państwa, świadczenia emerytalno-rentowe (w tym emerytury) ustala instytucja ubezpieczeń społecznych tylko jednego państwa, tj. państwa zamieszkania (odpowiednio Polski albo Niemiec). Przejmuje ona na siebie ciężar finansowania świadczeń za ww. okresy ubezpieczenia w drugim państwie.

Przesiedlenie się emeryta do drugiego państwa lub do jakiegokolwiek innego państwa po dniu 31 grudnia 1990 r. powoduje ponowne ustalenie emerytury, tym razem w obu państwach: w Polsce i w Niemczech. Jego wynikiem może być ustalenie w każdym z tych państw prawa do emerytury na podstawie wyłącznie własnych okresów ubezpieczenia, albo na podstawie łączonych okresów ubezpieczenia – w wysokości częściowej, odpowiadającej stosunkowi własnych okresów do sumy okresów ubezpieczenia w Polsce i w Niemczech.

Gdzie złożyć wniosek o emeryturę?

Osoba posiadająca okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte w więcej niż jednym państwie członkowskim wniosek o emeryturę składa w instytucji ubezpieczeniowej **jednego państwa członkowskiego**. Nie ma więc konieczności składania wniosku odrębnie w każdym państwie.

Wniosek ten uruchamia automatycznie **równoczesne rozpatrywanie uprawnień** do emerytur we wszystkich państwach członkowskich, w których osoba zainteresowana podlegała ubezpieczeniom społecznym, a data złożenia wniosku jest wiążąca dla instytucji wszystkich zainteresowanych państw członkowskich.

- Jeżeli osoba zainteresowana **mieszka w Polsce** oraz posiada okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, wniosek o emeryturę składa w polskiej instytucji ubezpieczeń społecznych (w ZUS, KRUS albo w organie emerytalno-rentowym tzw. służb mundurowych).
- Jeśli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim oraz posiada okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, w tym w państwie zamieszkania, wniosek o emeryturę składa w instytucji ubezpieczeń społecznych odpowiedzialnej za emerytury w państwie, w którym zamieszkuje.
- Jeżeli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim, w którym nie posiada okresów ubezpieczenia, oraz ma okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, wniosek o emeryturę składa w instytucji ubezpieczeń społecznych odpowiedzialnej za emerytury w państwie, w którym była ubezpieczona ostatnio. Wniosek można też złożyć za pośrednictwem

instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania osoby zainteresowanej, ta zaś przekaże go do właściwej instytucji.

- Jeśli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim oraz posiada okresy ubezpieczenia wyłącznie w Polsce, wniosek o emeryturę składa w polskiej instytucji właściwej w jej przypadku do rozpatrzenia wniosku o emeryturę w Polsce. Wniosek można też złożyć za pośrednictwem instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania osoby zainteresowanej, ta zaś przekaże go do odpowiedniej polskiej instytucji. Data złożenia wniosku w instytucji zagranicznej będzie w tym przypadku wiążąca dla instytucji polskiej.

W przypadkach, w których wniosek o emeryturę podlegającą koordynacji wspólnotowej składany jest w instytucji zagranicznej państwa członkowskiego, instytucja ta zobowiązana jest m.in. do skompletowania wniosku o emeryturę przysługującą na podstawie polskich przepisów i przekazania go do właściwej instytucji w Polsce.

W przypadkach, gdy wniosek o emeryturę podlegającą koordynacji wspólnotowej powinien zostać rozpatrzony w Polsce, konieczne jest zidentyfikowanie tej polskiej instytucji, która jest właściwa w odniesieniu do określonej osoby.

Wniosek o emeryturę **rozpatrywany jest przez ZUS**, jeżeli osoba zainteresowana była w Polsce **pracownikiem** lub **prowadziła pozarolniczą działalność na własny rachunek**.

Nie zawsze jednak wniosek rozpatruje ZUS. Nie jest on bowiem właściwy do rozpatrywania wniosków o emeryturę osób, które podlegały w Polsce systemowi ubezpieczenia społecznego rolników, systemom zaopatrzeniowym służb mundurowych, a także sędziów i prokuratorów. ZUS rozpatruje jednak wnioski o emeryturę:

- osób posiadających w Polsce okresy ubezpieczenia jako pracownicy lub osoby prowadzące pozarolniczą działalność na własny rachunek oraz jako rolnicy, jeżeli ostatnim polskim okresem jest okres ubezpieczenia jako pracownik lub osoba prowadząca pozarolniczą działalność na własny rachunek,
- ubiegających się o emeryturę funkcjonariuszy tzw. służb mundurowych (np. żołnierzy zawodowych, funkcjonariuszy Policji, Państwowej Straży Pożarnej), których okresy służby nie uprawniają do emerytury z systemu zaopatrzenia emerytalnego „służb mundurowych”.

W przypadku stwierdzenia, że rozpatrzenie konkretnego wniosku należy do właściwości ZUS, ustalenia prawa do emerytury dokonuje jedna

z sześciu terenowych jednostek ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji wspólnotowej, tj.:

- **Oddział Wojewódzki ZUS w Łodzi** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Zamenhofska 2, 90-431 Łódź, tel. +48 42 638 29 67) – właściwy w odniesieniu do osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte na Cyprze, w Grecji, w Hiszpanii, na Malcie, w Portugalii lub we Włoszech, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;
- **Oddział ZUS w Nowym Sączu** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych I (ul. Węgierska 11, 33-300 Nowy Sącz, tel. +48 18 443 78 48, +48 18 443 54 46 wew. od 3302 do 3323) – właściwy w odniesieniu do osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w Czechach lub na Słowacji, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;
- **Oddział ZUS w Nowym Sączu** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych II z siedzibą w Inspektoracie w Tarnowie (ul. Kościuszki 32, 33-100 Tarnów, tel. +48 14 622 05 85) – właściwy w odniesieniu do osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w Austrii, w Liechtensteinie, w Słowenii, na Węgrzech lub w Szwajcarii, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;
- **Oddział Wojewódzki ZUS w Opolu** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Wrocławska 24, 45-701 Opole, tel. +48 77 451 15 12) – właściwy w odniesieniu do osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w Niemczech, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w Niemczech;
- **Oddział Wojewódzki ZUS w Szczecinie** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Matejki 22, 70-530 Szczecin, tel. +48 91 459 65 24) – właściwy w odniesieniu do osób posiadających polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w Danii, w Estonii, w Finlandii, w Islandii, na Litwie, na Łotwie, w Norwegii lub w Szwecji, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw;
- **Oddział Wojewódzki ZUS w Warszawie** – Centralne Biuro Obsługi Umów Międzynarodowych (ul. Kasprzowicza 151, 01-949 Warszawa, tel. +48 22 569 36 04) – właściwy w odniesieniu do osób posiada-

jących polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia, w tym ostatnio przebyte w Belgii, w Bułgarii, we Francji, w Holandii, w Irlandii, w Luksemburgu, w Rumunii lub w Wielkiej Brytanii, albo mających wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, zamieszkałych w jednym z wymienionych państw.

Osoba zamieszkała w Polsce wniosek o emeryturę może złożyć **bezpośrednio** we właściwej spośród wymienionych jednostek ZUS, albo też **za pośrednictwem najbliższej placówki ZUS w miejscu swojego zamieszkania**.

Jak sporządzić wniosek o emeryturę kierowany do ZUS?

W przypadkach, w których wniosek o emeryturę składany jest w ZUS, jest on sporządzany zgodnie z polskimi przepisami. Można go złożyć na formularzu ZUS Rp-1 (*Wniosek o emeryturę/rentę z tytułu niezdolności do pracy*), do którego należy dołączyć:

- formularz unijny E 207 PL (*Informacje dotyczące przebiegu ubezpieczenia osoby ubezpieczonej*) – wypełniony w punkcie 7 (informacja o okresach ubezpieczenia przebytych w poszczególnych państwach członkowskich) i czytelnie podpisany przez wnioskodawcę,
- dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości (m.in. legitymacje ubezpieczeniowe, świadectwa pracy, zaświadczenia ZUS Rp-7, wyciągi z aktów stanu cywilnego, odpowiednią dokumentację medyczną),
- dokumenty, z których wynikają okresy ubezpieczenia (pracy) w innych niż Polska państwach członkowskich, ewentualnie numery zagranicznego ubezpieczenia, nazwy i adresy pracodawców oraz inne informacje pozwalające zidentyfikować zagraniczne instytucje, w której wnioskodawca był ubezpieczony.

Składanie odwołań od decyzji ZUS w sprawach emerytur przez osoby zamieszkałe za granicą w państwach członkowskich

Odwołania od decyzji ZUS w sprawach emerytur składa się do właściwego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych za pośrednictwem tego organu rentowego ZUS, który wydał decyzję w terminie miesiąca od dnia otrzymania tej decyzji.

Osoby zamieszkałe za granicą w państwach członkowskich odwołanie od decyzji ZUS mogą złożyć – w wyżej wymienionym terminie – także za pośrednictwem instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania. Instytucja ta prześle je do właściwej jednostki ZUS.

Przekazywanie przez ZUS emerytury osobie zamieszkałej za granicą w państwie członkowskim

Osoba uprawniona do emerytury z ZUS, zamieszkała za granicą w państwie członkowskim, może otrzymywać swoje świadczenie, zgodnie z dyspozycją złożoną w ZUS:

- w Polsce (na rachunek bankowy emeryta lub do rąk osoby upoważnionej przez emeryta zamieszkałej w Polsce), albo
- w państwie zamieszkania (na zagraniczny rachunek bankowy emeryta).

Osobie pobierającej emeryturę z ZUS zamieszkałej w innym państwie członkowskim, na jej wniosek, emerytura może być przekazywana (transferowana) przez ZUS do państwa zamieszkania. Wniosek o przekazywanie emerytury do państwa zamieszkania (transfer) można złożyć w tym oddziale ZUS, który przyznał lub wypłacał dotychczas świadczenie. W takim przypadku obsługa wypłaty emerytury przekazywana jest do **jednej z sześciu terenowych jednostek ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji wspólnotowej**. Wniosek o transfer można złożyć też bezpośrednio we właściwej, wyznaczonej jednostce ZUS.

Emerytura wypłacana jest co miesiąc w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności świadczenia. W przypadku, gdy kwota emerytury przekazywanej za granicę do miejsca zamieszkania rencisty w państwie członkowskim jest niższa niż kwota najniższej polskiej emerytury, jej wypłata może odbywać się w terminach innych niż miesięczne (np. kwartalnie). Za dzień wypłaty emerytury przekazywanej za granicę uważa się dzień przekazania należności do banku.

Osobom zamieszkałym za granicą emerytura przekazywana jest – stosownie do przepisów podatkowych: bez pomniejszenia

o zaliczkę na podatek dochodowy w Polsce (w kwotach brutto) albo po pomniejszeniu o zaliczkę na podatek dochodowy w Polsce (w kwotach netto) – w zależności od postanowień umów w sprawie unikania podwójnego opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych, łączących Polskę z państwem zamieszkania danego emeryta.

W przypadku wystawienia emerytowi zamieszkałemu w innym państwie członkowskim przez polski Narodowy Fundusz Zdrowia zaświadczenia E 121 PL, potwierdzającego uprawnienia do korzystania ze świadczeń zdrowotnych z tym państwem na koszt NFZ, emerytura jest mu przekazywana po potrąceniu przez ZUS składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składka ta odprowadzana jest do NFZ.

Wpływ przychodów osiągniętych z tytułu działalności prowadzonej za granicą w państwach członkowskich na prawo i wysokość emerytury pobieranej z ZUS

Osoby pobierające emeryturę są zobowiązane do informowania ZUS o zarobkach i innych przychodach osiągniętych z tytułu działalności wykonywanej za granicą. Wysokość tych przychodów może mieć wpływ na kwotę przysługującej emerytury z ZUS. Jeżeli wysokość zagranicznych przychodów przekracza:

- 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce, ale nie więcej niż 130% miesięcznego wynagrodzenia – emerytura ulega zmniejszeniu,
- 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce – prawo do emerytury ulega zawieszeniu.

Powyższe reguły nie dotyczą emerytów, którzy osiągnęli wiek: 60 lat – w przypadku kobiet, 65 lat – w przypadku mężczyzn.

Obowiązki emerytów wobec ZUS

Emeryci mają obowiązek informować jednostkę ZUS wypłacającą emeryturę o każdej okoliczności, która ma wpływ na uprawnienia do tego świadczenia lub jego wypłatę. Do okoliczności tych należą

w szczególności: zmiany w zakresie danych personalnych (np. imienia, nazwiska) i adresowych, zmiana państwa zamieszkania, zmiana numeru rachunku bankowego, podjęcie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, osiągnięcie przychodu mającego wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie emerytury (dotyczy to przychodu zarówno z działalności prowadzonej w Polsce, jak i za granicą).

Emeryci ZUS są zobowiązani – na żądanie organu rentowego – do potwierdzania własnoręcznym podpisem istnienia dalszego prawa do pobierania świadczenia. Jednostka ZUS wypłacająca emeryturę osobom zamieszkałym za granicą przesyła okresowo świadczeniobiorcom, do wypełnienia i odesłania do ZUS, formularz *Poświadczenie życia i zamieszkania*.

Formularz ten powinien zostać wypełniony i własnoręcznie podpisany przez emeryta, a w przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających złożenie własnoręcznego podpisu – przez osobę sprawującą faktycznie opiekę nad nim. Własnoręczne złożenie podpisu przez daną osobę w obu przypadkach powinno zostać potwierdzone przez właściwy urząd lub osobę do tego upoważnioną w państwie zamieszkania wymienionych osób, albo przez upoważnioną osobę w polskiej placówce dyplomatycznej lub konsularnej.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

Niniejsza broszura ma charakter ogólny. Więcej informacji można uzyskać w:

- najbliższej jednostce terenowej ZUS,
- serwisie internetowym: **www.zus.pl**,
- terenowych jednostkach ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji wspólnotowej,
- Departamencie Rent Zagranicznych, wykonującym w Centrali ZUS zadania instytucji łącznikowej w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji, współpracującym z zagranicznymi instytucjami łącznikowymi państw członkowskich (ul. Senatorska 10, 00-082 Warszawa, tel.: +48 22 826 05 53, e-mail: drz@zus.pl).

Podstawowe unijne akty prawne dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

- Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 149 z 5 lipca 1971 r., z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 27 marca 1972 r., z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzające przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo (Dz. Urz. WE L 124 z 20 maja 2003 r.).

Warszawa, styczeń 2008 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Departament Rent Zagranicznych)
00-082 Warszawa, ul. Senatorska 10
Skład: Poligrafia ZUS w Warszawie. Zam. 56/2008.
Druk: Wyd. Poligr. ZUS w Szczecinie. Nakł. 2500 egz. Zam. nr 95/08.